

Verksamhetsberättelse 2022

Smittskydd Skåne

Innehållsförteckning

Inledning	3
Smittskydd Skåne.....	4
Aktuellt på Smittskyddsfronten i Skåne 2022	4
Covid-19.....	4
Mpox	5
Gonorré	5
Sorkfeber	5
Återförande av hepatit c-patienter till vården.....	6
Förebyggande och strategiskt arbete	6
Influensavaccinationskampanj	6
Vaccinering mot covid-19.....	6
Sprutbytet	6
Covid-vaccinering på Sprutbytet.....	7
Kryddgårdsboden: provtagnings- och vaccinationsenhet Covid-19.....	7
Kontakt med medborgare via 1177	7
Kondomdistribution	8
Vaccination mot kikhosta riktat till gravida.....	8
Nationellt program för pneumokockvaccination.....	8
Informationsarbete om legionella.....	8
Deltagande i nätverk och expertgrupper	8
Myndighetsutövning, utredningar och remissvar	9
Myndighetsutövning	9
Utredningar och remissvar	9
Information, kompetensutveckling, FoU.....	10
Föreläsningar och utbildningar.....	10
Medarbetarnas kompetensutveckling	10
Forskning och utveckling	11
Publicerade vetenskapliga artiklar	12

Inledning

År 2022 präglades mycket av covid-19 pandemin. Smittskydd Skåne var djupt involverade i det regionala och det nationella arbetet. Årets första månader gällde fortfarande restriktioner i samhället och alla vuxna med symtom på luftvägsinfektion skulle provta sig och smittspåras för covid-19. Under våren klassades sjukdomen ned från att vara en samhällsfarlig sjukdom till att vara en anmälningspliktig sjukdom med smittspåringsplikt i vård- och omsorg. Nedklassningen innebar en viss lättnad i Smittskydds och Region Skånes arbetsbörda, men exempelvis provtagning av vårdpersonal samt patienter som krävde sjukhusvård och personer boende i kommunala boenden skulle fortsatt ske. Kommunikation, rutiner och riktlinjer och nätverkande i olika forum var fortsatt nödvändigt för hantera covid-19 regionalt.

Under 2022 deltog Smittskydd Skåne i ett flertal regionala och nationella utvärderingar och utredningar avseende covid-19 arbetet. Vi svarade också på ett flertal remisser. Smittskydd Skåne genomförde också en intern pandemiuppföljning under 2022. Uppföljningen bestod dels av en debriefing med ”handledare” i grupp där medarbetarna fick reflektera och diskutera kring vad pandemin inneburit för dem själva och för arbetsplatsen. Den andra delen handlade om vilka konkreta lärdomar som dragits, vilka erfarenheter som förvärvats och på vilket sätt det kan påverka det framtida arbetet på Smittskydd Skåne.

År 2022 innebar också en ny- eller omstart av arbete som fått ligga på vänt under pandemiåren samt arbete med hel del nya smitthändelser av vilka några beskrivs i det följande.

Smittskydd Skåne

Smittskydds uppdrag styrs av smittskyddslagen. Smittskyddslagen är till för att skydda befolkningen mot smittsamma sjukdomar samt att ge råd, stöd och behandling till individer som bär på, eller misstänkas bära på sådan sjukdom. Smittskyddets arbete består av en mängd olika aktiviteter såsom rådgivning till vårdgivare, vårdpersonal, patienter och allmänhet, utbildning- och fortbildning, att ta fram rutiner, riktlinjer och kunskapsunderlag, epidemiologisk övervakning, utbrotsutredning, smitt-spårning och myndighetsutövning.

Smittskydd samverkar med lokala, regionala och nationella myndigheter och organisationer, med regionens kommuner samt med övriga smittskyddsenheter i Sverige. Denna samverkan består bland annat i att medarbetare på Smittskydd Skåne deltar i en mängd olika nätverk, arbetsgrupper och forum regionalt och nationellt.

Aktuellt på Smittskyddsfronten i Skåne 2022

Covid-19

I samband med ingången till 2022 hade en synnerligen smittsam variant av covid-19, den så kallade omikronvarianten, fått fäste i Skåne och Sverige. Den 26 januari rapporteras 6 134 fall av covid-19 i Skåne, den högsta noteringen en enskild dag under hela pandemin. Men även om dagsnoteringarna var dubbelt så höga som under toppen 2020/2021 avled betydligt färre under toppen i början av 2022. Även belastningen på sjukvården var lägre under 2022 även om läget stundtals var väldigt allvarligt även då. Omikronvarianten var sannolikt mindre aggressiv jämfört med tidigare varianter men framför allt hade stora delar av befolkningen hunnit vaccinera sig mer än en gång under 2021. Den totala immuniteten i samhället, förvärvat såväl genom vaccination som genom genomgången sjukdom, gjorde att de negativa effekterna av pandemin blev något mildare jämfört med året innan.

Smittskydd Skåne fortsatte under 2022 att samordna insatserna genom att vara en länk mellan framför allt Folkhälsomyndigheten, Region Skåne och kommunerna. Smittskydd ledde eller deltog som sakkunniga i en mängd olika nätverk inom och utanför regionen. Smittskydd lade ner mycket arbetstid på kommunikation i olika forum avseende covid-19 inklusive regionens presskonferenser. Regionala riktlinjer, rutiner och rekommendationer togs fram eller reviderades flera gånger under 2022 i förhållande till att de nationella föreskrifterna och rekommendationerna ändrades. Parallellt med arbete för diagnostik, smittspårning och införande av riktade smittskyddsinsatser pågick under hela året ett intensivt arbete med vaccinationskampanjens alla delar, till exempel upphandling av

vaccinatörer, vaccindistribution, logistik, utvärdering och riktade informations- och vaccinationsinsatser.

Vid 2022 års utgång hade 355 684 covid-19-diagnoser ställts i Skåne och 3 196 709 vaccindoser givits till 1 337 134 skåningar. 87 % av alla skåningar över 80 år hade fått minst fem doser vaccin.

Mpox

Mpox, som tidigare kallades apkoppor, orsakas av ett virus och hade fram till 2022 haft en mycket begränsad utbredning i centrala Afrika. Under 2022 spreds plötsligt sjukdomen globalt och vid årets slut hade över 84 000 fall rapporterats från sammanlagt 110 länder. I Skåne rapporterades det första fallet i juni och under fyra månader upptäcktes totalt 28 fall. Det sista fallet under året rapporterades i september.

Då viruset som orsakar mpox är släkt med det betydligt farligare smittkoppsviruset kunde smittkoppsvaccination erbjudas exponerade kontakter och män som har många sexuella kontakter med andra män. I det aktuella utbrottet hade smittspridning främst skett bland män som har sex med män (MSM). Även om smittkoppor bedöms vara utrotat finns fortfarande smittkoppsvaccin kvar i beredskapssyfte och ett begränsat antal doser skänktes till Sverige från EU:s myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser, Hera. Vaccination till riskutsatta genomfördes vid infektionskliniken i Malmö från och med juli 2022.

Gonorré

Efter en viss nedgång av antalet fall av gonorré under pandemin sågs under 2022 en kraftig ökning. Det kan ses som en fortsättning på den stadiga uppgång av antalet gonorré fall som sågs under åren före pandemin. Under andra halvåret 2022 noterades en ökad smittspridning av gonorré bland personer med heterosexuella kontakter. Tidigare har män som har sex med män (MSM) dominerat bland fallen av gonorré men under andra halvåret var fallen med heterosexuell smittväg fler jämfört med MSM.

Sorkfeber

Det första fallet av sorkfeber smittat i Skåne upptäcktes 2018 i nordöstra Skåne. Under 2020 diagnostiserades ytterligare ett fall i nordöstra Skåne och under 2022 ett tredje fall med möjlig smittort nordöstra Skåne. Sorkfeber orsakas av Puumala-virus och har tidigare i Sverige varit associerat med smittort norr om Dalälven men har under senare år även påvisats allt längre söderut. Med anledning av fallen i Skåne har en undersökning via infektionskliniken i Kristianstad gjorts för att leta efter Puumala-virus i skogssork i nordöstra Skåne. Under 2022 kom resultat av denna undersökning som visar att Puumala-viruset kunnat påvisas hos sork fångade i nordöstra Skåne.

Återförande av hepatit c-patienter till vården

Liksom år 2017 och 2019 identifierades personer med hepatit C som av olika anledningar förlorat kontakten med vården. Brev och remisser skickades ut till ett femtiotal personer. Flera av dessa hörsammade uppmaningen och kunde återföras till vård och behandling.

Förebyggande och strategiskt arbete

Influensavaccinationskampanj

Influensasäsongen varade längre än något tidigare år och den avklingade först i början på sommaren. Vinterns omfattande spridning av covid-19 med omikronvarianten hade troligtvis inverkan på influensaepidemins förlopp.

Efterfrågan på influensavaccin har ökat år från år och för att tillgodose en jämn fördelning av vacciner i förhållande till listade riskgrupper har en fördelningsnyckel tagits fram i samråd med primärvården och läkemedelsenheten.

Alla 80 år och äldre fick brev med kallelse för vaccination mot både covid-19 och influensa. De som var 65 år och äldre fick ett vykort med information om möjlighet för kostnadsfri influensavaccination. Vaccinationstäckningen blev högre än någonsin; 68 %. Upptaktsmöte influensa för primärvården anordnades som en digital utbildningsdag.

Vaccinering mot covid-19

Under året genomfördes totalt 907 000 vaccinationer till 663 000 individer. I början av året pågick slutfasen av grundvaccinationen av skolungdomar och stora delar av befolkningen tog sin tredje dos. Senare under våren startade vaccination med en fjärde dos till alla över 65 år. Under hösten upphörde den allmänna rekommendationen om vaccination av barn 12-17 år och samtidigt inleddes arbetet med en säsonganpassad dos, ”höstdos”, till alla över 65 samt medicinska riskgrupper. För många var detta den femte dosen vaccin. Under hösten kom också de variantutvecklade vaccinen till Sverige och många fick omikron- (BA1/BA2 eller BA4/BA5) anpassade vaccin som sin höstdos. Under tiden för höstdosen uppnådde vi en täckning på drygt 65% bland dem mellan 65-79 år och drygt 85% hos dem över 80 år.

Sprutbytet

En av de biträdande smittskyddsläkarna på enheten tjänstgör även på Sprutbytet Malmö som firade sitt 35-årsjubileum under 2022. På Sprutbytet har personer som fyllt 18 år och som tar droger möjlighet att byta ut sina sprutor och kanyler. På så sätt förhindras spridning av hiv och hepatit. Testning av hepatit och hiv sker regelbundet och det är även möjligt att få vaccin mot hepatit A och B eller få

behandling mot hepatit C. Genom det individanpassade stödet, där hänsyn togs till patientens drogbruk, boendeform och andra faktorer som kan påverka följsamheten, har deltagarna kunnat fullfölja sina behandlingar. Behandlingsupptaget minskade under pandemin, men ökade igen under 2022.

Covid-vaccinering på Sprutbytet

Deltagare i sprutbytesverksamheter nås sällan via konventionella vårdenheter, såsom t ex vårdcentraler. Därför var det angeläget att tillhandahålla vaccination mot covid-19 direkt på plats på Sprutbytet i Malmö, vilket skedde i maj 2021 då vaccination erbjöds till målgrupper som av olika, ofta praktiska, skäl hade svårt att följa de nationella covidriktlinjerna om att skydda sig själva eller sin omgivning mot smitta. Under den första månaden gavs 125 första vaccindoser, motsvarande ca 20 % av det årliga deltagarantalet. Därefter gavs drygt 100 andra doser och så småningom drygt 50 tredje doser (mellan dec 2021 och mars 2022). Totalt gavs nästan 300 vaccindoser, där 85 % av dem som erhållit första dosen kom tillbaka för en andra dos. Några adversa reaktioner observerades inte.

Kryddgårdsboden: provtagnings- och vaccinationsenhet Covid-19

Provtagningsenheten Covid-19 Kryddgården öppnades 2021-03-15 i syfte att förstärka möjligheten till provtagning, information och smittspårning i Rosengård, Malmö. Här, såsom i motsvarande tätbefolkade områden med liknande socioekonomisk struktur, hade man kunnat observera en lägre grad av provtagning via 1177.se i jämförelse med andra områden. Då en lägre vaccinationstäckning också sedermera noterades i området, utökades verksamheten till att erbjuda vaccination mot covid-19 från 2021-07-02. Provtagningen avslutades samtidigt med den övriga provtagningen i samhället, februari 2022.

Verksamheten bedrevs med regional finansiering som ett samarbetsprojekt mellan Region Skåne, Länsstyrelsen och Malmö Stad. Initiativet till projektet togs av Smittskydd Skåne, medan primärvården stod för den exekutiva delen med personalresurser och verksamhetsdrift. Tjänsterna och informationen tillhandahölls på flera olika språk. Länsstyrelsens hälsokommunikatörer informerade om provtagning i närområdet sedan projektstarten och sedermera har hälsokommunikation med inriktning på vaccinationstäckning implementerats med utökad geografisk utbredning i Skåne. Kontakterna med civilsamhället, trossamfund och lokala föreningar utgjorde en viktig del av arbetet.

Kontakt med medborgare via 1177

1 mars 2022 implementerades 1177 på Smittskydd Skåne i form av att skicka digitala anmaningsbrev istället för via post. Inledningsvis användes 1177 för att skicka anmaningar i STI-ärenden (STI: sexually transmitted infections) men det har även expanderats till andra diagnoser, så som MRSA och Hepatit C. Till de

invånarna som inte har tillgång till 1177 fortsätter Smittskydd Skåne att skicka brev via post. Den stora fördelen med 1177 är att enheten kan se när invånarna läser sina brev och får på så sätt en bekräftelse på att de har tagit del av informationen. Då invånarna behöver identifiera sig med hjälp av BankID för att logga in ökar även säkerheten då ett fysiskt brev kan komma på villovägar.

Kondomdistribution

Under 2022 har Smittskydd Skåne för Region Skånes räkning distribuerat gratis kondomer och glidmedel till verksamheter utanför Region Skåne, främst till skolor och verksamheter inom socialt arbete runt om i Skåne som har ungdomar och unga vuxna som sin målgrupp.

Vaccination mot kikhosta riktat till gravida

Under tidig höst påbörjades vaccination mot kikhosta riktat till gravida i Region Skåne. Detta för att skydda de allra minsta spädbarnen mot allvarlig infektion med kikhosta. Under 2022 hann drygt 1500 gravida vaccineras mot kikhosta.

Nationellt program för pneumokockvaccination

Det har införts ett nationellt program för de som är födda 1947, vilket innebär kostnadsfri vaccination av pneumokockvaccin. I Skåne har det sedan tidigare varit kostnadsfritt. Skillnaden är att de som vaccineras i det nationella programmet även ska registreras i det nationella vaccinationsregistret (NVR).

Informationsarbete om legionella

Ett informationsarbete om legionella har inletts under år 2022. Smittskydd Skåne började med att bjuda in sig till kommunernas samordning för att förmedla en fördjupad information om legionella men även för en diskussion mellan miljöinspektörer och smittskyddsmyndigheten. Det har även tagits initiativ till hur samarbetet ska formuleras vid utbrott där kommunernas SÄBO är involverade.

Deltagande i nätverk och expertgrupper

Medarbetarna på Smittskydd Skåne har deltagit i flertalet nätverks- och expertgrupper, både regionala och nationella, under 2022.

Några exempel är:

- Smittskyddsläkarföreningens styrelse
- Folkhälsomyndighetens referensgrupp för samordning smittskydd
- Smittskyddsadministrativa föreningens styrelse
- Arbetsgrupp för STI inom smittskyddsläkarföreningen
- Arbetsgrupper för nya smittskyddsblad för läkare och patienter

- Region 52 – samverkansgrupp mellan storstadsregionerna för STI/hivprevention, hepatit och MRB (antibiotikaresistenta bakterier)
- Nationella gruppen för prognoser för covid-19-belastning på vården
- Nationell övervakning för SARS-CoV-2 i avloppsvatten
- Nationella arbetsgruppen för hepatit – NAG hepatit
- Folkhälsomyndighetens referensgrupp gällande covid-19
- Folkhälsomyndighetens och Jordbruksverkets Antibiotikasamverkan med myndigheter
- Revision av Vårdhandboken
- Smitta i Förskolan
- Regionala och nationella nätverket för sprututbyten
- Strama Skåne
- Region Skånes analysgrupp för prognoser för covid-19
- Analysgrupp för covid-19-vaccination i Region Skåne
- Statistiknätverk med först Forum Syd, därefter enbart DARC
- Nätverket för Sveriges smittskyddsepidemiologer
- Förvaltningsgrupp FileMaker i Region Skåne
- Lokalt programområde för infektionssjukdomar – LPO infektion
- Regionala arbetsgruppen för hepatit – LAG hepatit
- Regionala arbetsgruppen för vaccin – LAG vaccin

Myndighetsutövning, utredningar och remissvar

Myndighetsutövning

Totalt har 1242 paragrafärenden hanterats under 2022. Liksom tidigare har majoriteten av dessa rört personer som inte kommit för provtagning i smittspårningsärenden avseende klamydia, gonorré och syfilis, och personer som smittspårare ej har kunnat identifiera eller kontakta. I ett fall har paragrafärendet lett till ansökan hos förvaltningsrätten om tvångsprovtagning.

Utredningar och remissvar

Medarbetare på Smittskydd har deltagit i diverse utredningar och remissvar regionalt och nationellt under 2022. Några exempel på utredningar är utredning av Region Skånes stabsarbete, utredning av Region Skånes vaccinarbete, Smittskyddsenheternas och smittskyddsläkarnas förutsättningar och kapacitet (Socialstyrelsens översyn och förslag till åtgärder), Författningsberedskap inför framtida pandemier, Riksrevisionens utredning av det nationella smittskyddet.

Information, kompetensutveckling, FoU

Föreläsningar och utbildningar

År 2022 var till en början präglad av en stor restriktivitet gällande möten, resor, deltagande i utbildning och konferenser, externa och interna aktiviteter och evenemang samt verksamhetsbesök. Med anledning av detta begränsade Smittskydd Skåne sitt anordnande och deltagande i olika föreläsningar och utbildningar. Digitala utformningar har varit till stor hjälp för att ändå kunna delta i och anordna föreläsningar och utbildningar. När regionala de restriktionerna gällande möten, resor, deltagande i utbildningar och dylikt släpptes kunde medarbetarna på Smittskydd Skåne omvandla det digitala till ett mer fysiskt deltagande istället.

Exempel på utbildnings- och föreläsningssatsar som Smittskydd Skåne har arrangerat och deltagit i under 2022:

- Grundutbildning i smittspårning har hållits vid två tillfällen under året
- Fortsättningskurs för STI-smittspårare
- Utbildningar i hur smittspårare kan använda sociala medier som ett kompletterande verktyg i smittspårningar
- Föreläsningar på läkarutbildningen (T7 och T11)
- Föreläsningar för andra studenter, till exempel miljövetare
- Föreläsningar om MRB för tandläkarstuderande
- Uppstartsmöten influensavaccinationskampanj i oktober
- SK-kurs i Malmö
- ST regionalt

Medarbetarnas kompetensutveckling

Intern fortbildning

Under 2022 har fortbildning med både interna och externa föreläsare, inom olika relevanta områden för smittskydd, arrangerats. Några exempel är följande:

- Föreläsning om postcovid
- Möten med länsveterinärerna: information om fågelinfluensa och rabies
- Föreläsning om smittspårningsverktyg
- Föreläsning om vaccineffekt

Extern fortbildning

Några exempel på tillfällen då Smittskydd Skånes medarbetare har deltagit i utbildningar, möten samt konferenser under året och därmed utvecklat sin kompetens är:

- TBE-dag på Folkhälsomyndigheten
- Vårmöte för Svensk Smittskyddssjuksköterskeföreningen (3SF)
- Vårmöte för Smittskyddsläkarföreningen
- Möte för Smittskyddsadministrativa föreningen
- Region 52-möte angående STI och HIV tillsammans med Stockholm och Västra Götaland
- ICLB - International Conference on Lyme Borreliosis and other Tick-borne diseases
- ESCV - European Society for Clinical Virology
- Nationell smittskyddskonferens
- Smittskyddsjuridikutbildning
- Möte med SSSU - Södra Sveriges Smittskyddsunion
- Folkhälsomyndighetens tuberkulosdag
- Folkhälsomyndighetens influensadag
- ESCAIDE
- Webbinarium kring fästingburna infektioner
- Webbinarium kring objektburen smitta
- Infektionsforum

Forskning och utveckling

TBE i Skåne

En retrospektiv studie över eventuellt odiagnostiserade fall av TBE i Skåne under 2000–2012 har slutförts och publicerats. För 137 patienter som vårdats för misstänkt virusorsakad hjärn- eller hjärnhinneinflammation och som inte hade undersökts för TBE kunde sparade blodprov analyseras för TBE i efterhand. Endast en av dessa personer visade sig ha TBE som orsak till sin hjärn-/hjärnhinneinflammation. Detta talar för att relativt få personer med TBE-infektion har missats att diagnostiseras under perioden 2000–2012 och stödjer hypotesen att TBE vid tidpunkten för identifieringen av det första riskområdet i Skåne i början av 2000-talet var relativt nyintroducerat i Skåne.

Hepatit C

Under 2022 har en av de biträdande smittskyddsläkarna bedrivit forskning till ca 50% av arbetstiden. Forskningen handlar främst om hepatit C; primär och sekundär prevention, inklusive klinisk handläggning av de patienter med hepatit C (HCV), som nås via Sprutbytet i Malmö. Tack vare de nya direktverkande antivirala medlen kan effektiv behandling numera erbjudas under relativt kort tid (8–12 veckor) och utan de besvärliga biverkningar som tidigare behandlingsalternativ var behäftade med. Därmed belyses än tydligare att om de av WHO satta globala målen för eliminering av hepatit B och hepatit C som hot mot folkhälsan ska uppnås, behöver fokus sättas på den grupp där prevalensen, incidensen och transmissionen är som högst – personer som injicerar droger.

Sprutbytesverksamhet har bedrivits i Skåne sedan mitten av 80-talet (Lund 1986, Malmö 1987) och är således väletablerad i regionen. Vid Sprutbytet i Malmö pågår sedan 2018 ett forskningsprojekt om HCV-behandling i samarbete med beroendevården med lovande resultat. Parallellt med forskningsstudien erbjuds numera HCV-behandling vid samtliga 4 skånska sprutbyten och den kollektiva viremigraden bland deltagarna har därmed kunnat sänkas till <20 %. Sprutbytena ingår som nyckelplattformar vid arbetet med regional implementering av den nationella hepatitelimeringsplanen. Likaså utgör de viktiga delar i det regionövergripande Naloxon-projektet, syftande till att reducera dödligheten i opioidöverdoser.

Handledning av studenter 2022

En av medarbetarna har under 2022 varit bihandledare för två studenter. John Walles avlade lyckosamt sin doktorsavhandling i medicinsk vetenskap på temat ”Tuberkulos och graviditet” i november. Mattias Waldeck fick sin första artikel i sitt avhandlingsarbete publicerad och har fortsatt sitt arbete. I januari var även medarbetaren halvtidsopponent för Joanna Nederby-Öhd, Karolinska institutet, som forskar om screening för latent tuberkulos.

Publicerade vetenskapliga artiklar

Walles J, Otero LG, Tesfaye F, Abera A, Jansson M, Balcha TT, Sturegård E, **Winqvist N**, Hansson SR, Björkman P. Tuberculosis infection and stillbirth in Ethiopia-A prospective cohort study. PLoS One. 2022 Apr 11;17(4):e0261972

Waldeck M, **Winqvist N**, Henriksson G, Dyrdak R, Settergren B, Lindgren PE. Surveillance of tick-borne encephalitis in emerging risk areas in southern Sweden: a retrospective case finding study. Eur J Clin Microbiol Infect Dis. 2022 Nov 2. doi: 10.1007/s10096-022-04509-1.

Blomé MA, et al. Polaris Observatory HCV Collaborators. Global change in hepatitis C virus prevalence and cascade of care between 2015 and 2020: a modelling study. Lancet Gastroenterol Hepatol. 2022 May;7(5):396-415. doi: 10.1016/S2468-1253(21)00472-6. Epub 2022 Feb 16. PMID: 35180382.

Troberg K, Isendahl P, **Blomé MA**, Dahlman D, Håkansson A. Characteristics of and Experience Among People Who Use Take-Home Naloxone in Skåne County, Sweden. Front Public Health. 2022 Mar 10;10:811001. doi: 10.3389/fpubh.2022.811001. PMID: 35359781; PMCID: PMC8960176.